

ISTARSKO GOVEDO

PRVA KNJIGA RODOSLOVLJA

Nakladnik
HRVATSKA POLJOPRIVREDNA AGENCIJA

Za nakladnika
dr. sc. Marija Vukobratović

Urednici
dr. sc. Mato Čačić
Vesna Orehovački, struč.spec.ing.agr.
Nenad Zirdum, mag. ing.
Katarina Svetić, mag. ing.

Autori
dr. sc. Mato Čačić
Aleksandar Kljujev, dipl. ing.
Neven Rimanić, dipl.ing.
Nenad Zirdum, mag. ing.
Vesna Orehovački, struč.spec.ing.agr.
Katarina Svetić, mag. ing.

Recenzenti:
Hrvatska poljoprivredna agencija
dr. sc. Maja Dražić
dr. sc. Zdenko Ivkić
dr. sc. Anamarija Smetko
dr. sc. Marija Špehar

Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Prof. dr. sc. Ino Čurik

Grafička priprema i tisak:
Hlad-plus d.o.o., Zaprešić

Naklada
500 primjeraka

Godina izdanja
2015.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000911758

ISBN: 978-953-6526-66-6

Copyright © - HRVATSKA POLJOPRIVREDNA AGENCIJA

Sva prava autora pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku ili na bilo koji način, niti pohranjivati u bazu podataka bilo koje namjere bez prethodnog pismenog odobrenja nakladnika, osim u slučajevima kratkih navoda u stručnoj literaturi. Zabranjena je izrada kopija bilo kojeg dijela ove knjige.

1. ISTARSKO GOVEDO - HRVATSKA IZVORNA PASMINA

1.1. POVIJEST PASMINE

Dosadašnji nalazi fosilnih ostataka s raznih lokaliteta svjedoče da je pragovedo u Istri živjelo od gornjeg pleistocena do eneolitika, a možda i do željeznog doba, odnosno vremena kada je europsko divlje govedo već bilo udomaćeno. Tako su ljudi koji su tisućama godina samo lovili pragoveda, u kasnijem razdoblju ovu životinju udomaćili, ne prestajući u svojem okolišu loviti njezine divlje srodnike.

Istarsko govedo pripada skupini europskih primigenih goveda čiji je ishodišni oblik *Bos taurus*. Na više arheoloških lokaliteta Istre nađeni su tragovi ishodišnih oblika istarskog goveda, što nameće pitanje vremena i načina dolaska goveda ovog tipa na područje Istre: kamenolom Kanegera na jugozapadnoj obali Sičalskog zaljeva, Hijenska špilja u kamenolomu Plovanije kod Buja, Golupska jama kod Buzeta, Pećina Svete Ane kod Trsata, Kupića pećina kod Vranje, Pećina na Dolek (Grotta presso Samatorza) i Pećina Šandalja II kod Pule.

Prevladava mišljenje da su dugoroga goveda u ovaj dio Europe pristigla iz Podolije. Postoji više teorija o dolasku dugorogih goveda tipa *Bos primigenius* poznatih kao: teorija "Neolitica", teorija "Barbarica", teorija "Balcanica", teorija "Europea" i teorija "Mista". Od iznesenih teorija najviše se izglednom čini "Teorija Barbarica" u kojoj se iznosi pretpostavka o pristizanju goveda podolskog tipa s barbarima koji su prodirali iz stepa južne Rusije i Besarabije. Novije istraživanje filogenetskih odnosa europskih pasmina goveda informiraju da istarsko govedo pripada pasminskoj skupini goveda područja južne Europe. Filogenetske analize istarskog goveda ukazuju na originalnost pasmine te činjenicu pripadnosti skupini podolskih goveda, no novije teorije govore da na talijanskim srodnicima istarskog goveda je uočen trag taurinih goveda sjeverne Afrike.

Prve podatke o govedima u Istri zapisao je Povše (1894). Dvadesetih godina XIX. stoljeća na prostoru Istre nalazilo se oko 50.000 goveda. Prema njemu, postojala su četiri tipa podolske pasmine goveda: bujsko, labinsko, istarsko krško i jednobožno svijetlo govedo. Prema Ogrizeku (1957) bujski tip goveda je identičan istarskom tipu. Istarsko govedo je sitno, oko 110 cm visine do grebena, uzgajalo se pretežno na prostoru Čićarija, pa je križano s pasminama iz tadašnje Kranjske, Goričke i Hrvatske. Slično istarskom krškom govedu je bilo govedo labinskog bazena. Imalo je brzi hod, pa su ga nazivali "bue cavallo". Jednobožno svijetlo govedo je Povše (1894) nazvao autohotnim ("bue indigeno bianco"). Krajem XIX. stoljeća ga je bilo malo čistog tipa, a prema izgledu je sličilo marijadvorskom govedu. Bujsko ili romansko govedo je smatra se uvezeno krajem XVIII. stoljeća iz talijanskih provincija Romagna i Puglia. Govedo je bilo srednje veliko, krave težine 350 – 450 kg, a visine u grebenu oko 134 cm i nisu se muzle. Utovljeni volovi su postizali težinu 700 - 850 kg, s radmanom oko 52 %.

Talijanske zabilješke "Appunti zootecnici" navode da je radno govedo Istre dovedeno u taj kraj od rimskih legija iz ravnica uz ušće Dunava. Navodi da je dovedeno i od strane Atilinih horda 452. godine iz stepa južne Rusije i Besarabije. Iz istog izvora postoje i podaci da je oko 1800. godine istarsko radno govedo križano s bikovima iste podolske skupine dopremanih iz